

במאי,, אשת הגיבור" משיב בזעם להתקפת המבקרים

מאת

פיטר פריי

נידמה לי שכבר הצליחו להפוך את תעשיית הסרטים האינפנטילית שלנו לבין מיון-סוסיים. אתה משיג את הביקורת — יש לך הצלחה מסחררת. הביקורת משיגה אותך — יצאת מהמירוץ, ואתה המפסיד.

יבכך, קודם כל, לא מוצא חן בעיני שהופכים אותי לסוס. שנית, עוד פחות נראה לי סוסים אחרים ישפטו את ה"יצירה שלי. לכן ביקשתי את מערכת הטולט הזה להרשות לי לכתוב את הביקורת שלי על הסרט אשת הגיבור.

★ ★ ★

זה קרה לאינגמר ברגמן

אשת הגיבור" הוא סרט השייך ל"א" אסכולה המודרנית של הקולנוע, הוא מנסה לספר את מה שיש לו לספר בדרך המחשבה, יותר מאשר בדרך של פעולה פיסית.

נות מוסריים ואישיים חמורים. ייתכן שבשני נויים קלים היא הייתה יכולה להיות נזירה איטלקית, או בתולה-קונה בריטית, אבל כמו שהיא מופיעה באשת הגיבור היא יכולה להיות רק חברת-קבוץ ישראלית, טיפוס שכולנו מכירים אותו מחיינו אנו.

זה אחד הדברים שיוצרי הסרט ניסו לעשות: לדרוך בעניין שהוא אנושי כללי, ויכול אולי לקרות בכל מקום, אבל יחד עם זה הוא ספציפי-ישראלי ויכול היה לקרות בצורתו זאת רק כאן.

הדמות השנייה, זאת של יוסף, חברת-הקיי בוך האוהב והסובל, שאינו מסוגל להוציא את אשת הגיבור מקפאונה, מקביל, למשל — עם כל ההבדלות, כמוכן — לפייר של מלחמה ושלום, או להרבה גברים אחרים, גיבורי היומיום, קצת אפורים, קצת ביישנים, שיש להם כל התכונות הטובות, והם

הוא הנקודה החלשה ביותר של הסרט. **המישחק:** בתיה לנצט, הידועה לנו מגלריית הדמויות הבימתיות שלה, מוסיפה כבוד לדרכה האמנותית בגילום דמות מסובכת וטראגית. בינתיים, היא השחקנית הישראלית הראשונה שהופיעה על הבד ה"ישראלי בשתי דמויות כה שונות זו מזו כמו יפה באיי לייק מייק רחל אשת הגיבור בסרט זה. החל שאין מייצרים כאן יותר סרטים. היינו רוצים לראות את השחקנית הזאת יותר ויותר.

גדעון שמר הוא שחקן צעיר למדי, אף על פי שיש מאחוריו קאריירה עשירה של במאי. הוא מופיע כאן על הבד בפעם הראשונה, ומגיעות לו תשואות, כתגלית חדשה של המסך הישראלי. הדמות של יוסף היא דמות כפויית-טובה בשביל שחקן. היא הפחות-מפותחת בתסריט. נוסף על כך, תמיד קל יותר לגלם על הבד יצרים וסערות מאשר שתיקה, סבלנות ואינטליגנציה ביישנית. גדעון שמר נתן לדמות הזאת מימד שהתסריט לא נתן לה קודם. הוא מתגלה כיוצר, המסוגל להפוך את המעט להרבה. אני מנבא לו קאריירה מזהירה כשחקן.

הצילומים: אשת הגיבור מצטיין בצילומים מודרניים מקוריים. המצלמה ב"תנועה מתמדת, סקרנית, מופשטת, חודרת, מגלה. הסרט מורכב מקרוב ל-600 תמונות.

שמואל אומני הוא שחקן סירון. בתפקיד גרי, הביטניק ממכסיקו, הוא מביא לתפקיד מישחק בלתי-אמצעי, עם אלגנטיות של גוף אתלטי ומשחרר. הוא קורן גבריות. בכל ארץ אחרת היו קופצים על המציאה, והיו מחתימים אותו על חוזה ארוך, משום שזהו חומר-הגלם הטבעי של הבד — שחקן אתלטי, המסוגל גם לחשוב ולהרגיש.

★ ★ ★

ככך,, מוטימוקין"

עיקבות המסורת של במאים גדולים ממנו, שיתף הבמאי בסרט שחקנים לאי-מקצועיים, חברי הקיבוץ, שהיו צריכים ל"שחק את עצמם.

מספיק להזכיר את הסרט הגדול גונבי האופנים של ויטוריו דה-סיקה, ששיתף את שית מהרחיב בכמה מהתפקידים הראשיים. כן גם סרגיי איינשטיין בסרטו הקלאסי פוטימוקין.

ושוב להבדיל אלף הבדלות — באשת הגיבור מופיעים מאות חברי קיבוץ בקיטעי-הזוי של חיי-הקיבוץ, הן בחגים והן בצרתם. בחלקם הגדול הם מופיעים רק ברקע, אך אחדים מהם מגלמים תפקיד-עזר, דמויות מפורטות עם דיאלוגים וקטעים, הן קשורים להתפתחות העלילתית של הסרט. הם כנים, הם "ישרים לעיניך" ולא תמצא אצלם את כל הקישוט המיותר, שלעיתים קרובות מוצאים אצל שחקן מקצועי. אנו

אפשר לומר שרובן מצטיינות בקומפוזיציה שלהן, בתנועה פנימית ודינאמית. כ-50 מ"תמונות פחות מוצלחות. מרגישים את היד החזקה של הבמאי, שקבע מה יתרחש לפני המצלמה, ומה ייעשה מאחורי המצלמה.

כל-כך ראויים לאהבה, אבל אינם מסוגלים לעורר אותה בלבה של האשה האהובה. השלישי הוא הביטניק, התלוש. הצעיר שאינו מאמין בשום דבר, שאינו אחראי לשום דבר, שהכל חזל להיות איכפת לו,

לא הסוסים-

יתבענו אותי!"

לא חייבים לשלול את היכולת של שחקנים מקצועיים כדי להדגיש את התמימות ה"טהורה של שחקני הקבוץ.

ולסיום: מספרים על רבי מגדל מקוצק, שיום אחד נסע בעגלה רחוקה לטוסים מעיירה לעיירה ולפתע התחיל לרדת גשם. אמר ר' מגדל לעגלון: "עצור בבקשה, אני רוצה לרדת וללכת ברגל, כדי שלא יתקשו הסוסים למשוך את העגלה בבוץ." ענה העגלון: "אבל רבי, הגשם רק אתחיל הדרך איננה משובשת והסוסים אינם עייפים, ואתה איש זקן וחולה."

אמר לו ר' מגדל: "כל זה נכון, אבל אני איש זקן וברקוב הנני שועי להחזיר את נשמתו לבוראי. עכשיו תאר לעצמך שאגיע עד לשועי גן-עדן ופתאום עוצרים אותי ואומרים לי שתלוייה ועומדת כנגדי בחביעה של שני סוסים, שלא רציתי להקל עליהם בשעת מצוקה."

"אבל רבי," אמר העגלון, "מה איכפת לך אם הסוסים יתבעוך? הרי גם או תהיה אתה הצודק, ותצא זכאי בדיון!"

"כמובן," השיב ר' מגדל, "אלא מה? אינני רוצה להישפט עם סוסים!"

העריכה: עבודתו של העורך מניח טוב, ובל, מצטיינת במתח הפנימי שלה. הוא אוהב ליצור זעזועים על-ידי קונטראסטים פתאומיים. הוא איננו חושש להשאיר את הקהל בתמהון לשניות ספורות. הוא מתכנן את הפתרון הפילמאי בצירוף הצילומים ה"באים. העריכה היא מלאת בטחון עצמי. אמנם, יש מספר חסרונות לא קטן, יש בדיחות שקוצצו והן נעלמות מהבד לפני מספיקים לקלות אותן, ולעומת זאת יש הרבה קטעים שהיו דורשים קיצור נוסף. גם פה מורגש שתוף הפעולה המלא בין העורך לבמאי.

המוסיקה: המלחין והמנצח מלוין קלר הצליח לתרגם את הערכים החזותיים והמחשבתיים לליווי מוסיקאי רגיש, בלתי-מופרז, המתמזג עם כל המצבים בהתפתחות העלילתית של הסיפור. המוסיקה אף פעם אינה מפריעה. להיפך, היא מובילה את תשומת ליבנו אל השיאים הנכונים. השיר בתי אל מול גולן, של יוסף נצר וחיים ברקני, מעשיר את הצד המוסיקאי. דומני ששיר זה כבר הפך ל"שלאגרא". שוב מרגישים את ההרמוניה בין דריושית הבמאי ליצירת המוסיקאים.

מסקנה: אם אתם רוצים הבימוי

אבל הקרינה הגברית שלו פורצת מאיזה שהם מעיינות פנימיים סוערים ומדבריה, ב"אופן זמני לפחות, כל התנגדות. גם זה טיפוס שכולנו מכירים בטכיתנו.

★ ★ ★

יש אזוריה ויש נפש

הסרט מטפז בפגישתם של שלושה טיפוסים אלה, ובתוצאות שמוכרות לנבוע ממנה. בהתחלה הוא מתרכז בעיקר בחייהם הפנימיים, הפסיכולוגיים של הגנבי רים. המאורעות החיצוניים, המתרחשים ב"חלק זה של הסרט, הם רק רקע. השיר בא דווקא על רקע של פעולה פיסית רבת-ממדים, שהיא תוצאה של הפגות הקיבוץ.

כאן החיים הפנימיים מוכרחים לבוא לי הגשמה פיסית. הם אינם יכולים יותר ל"ישרא כלואים בכלוב המחשבות והמעצור רים. החיים עושים את שלהם, הטבע עושה את שלו, והדמויות המאופקות נאלצות לבטא את עצמן בפעולות פיסיות שיובילו אותן לרמה חדשה וגבוהה יותר של מחשבה.

זה מה שיוצרי הסרט ניסו לספר. הם סיפרו זאת בצורה בלתי-מושלמת. מי ש-

למעלה מעשר שנים אנו רואים את סרטיהם של אינגמר ברגמן, פליני, אנטוניוני, ויטוריו דה-סיקה, ולאחרונה של הצעירים הצרפתיים טרופו, לואי מאל ואלאן רנה. אנו רואים את נסיונותיהם הרציניים להכניס לסרט של המאה העשרים את החזירה והדקות של הרומאן הגדול של המאה ה"תשע-עשרה, בתוספת הכושר המיוחד של הסרט — להמחיש דברים באמצעות ה"פעולה הפיסית.

כיום ידועים שמותיהם של הבמאים ה"אלה בכל העולם, ואיש אינו מטיל ספק ביכולתם. אבל עובדה היא, שאינגמר ברגמן יצר 11 סרטים ב-16 שנים, או אולי להיפך — 16 סרטים ב-11 שנים (כאן אני זקוק לעזרתו של דויד גרינברג, שיש לו זיכרון פנטסטטי לעובדות ומספרים, והצרה היחידה היא שלא תמיד הוא מבין את המשמעות של מה שהוא זוכר). בכל אופן, כל ה"סרטים האלה של ברגמן נכשלו בשבדיה, ולא הגיעו כלל לעולם, עד שסרט אחד הצליח. או הרידו מהמדפים את כל 11 או 16 הסרטים הראשונים, וגם הם הפכו הצלחות בינלאומיות. מה נשתנה? טיב ה"סרטים — או כושר הקליטה של המבקרים?

אשת הגיבור — להבדיל — הוא סרט חלוצי בתעשיית הסרטים האינפנטילית שלנו (כשאני אומר "אינפנטילית", אינני מתכוון לגנאי, אלא רק לעובדה שהיא נמצאת ב"חיתוליה). זהו סרט המספר על מחשבותיהם וחיייהם הפנימיים של שלוש דמויות, של"כאורה מופיעות כאן במשולש הידוע וה"בנאלי, מה שנתון למשולש זה את הוויית המיוחדת שלו, היא החזירה הפנימית לחיים המחשבתיים של שלוש הדמויות הללו. האחת היא דמות של אשה, בעלת עקרו-